

EDİTÖRDEN / EDITORIAL

Değerli *Kader* okuyucuları,

Dünyamız son dört yüz yıldır Aydınlanma, modernlik, sekülerlik gibi üst-anlatıların yönettiği bir süreçten geçmektedir. Bu süreç insanlık adına elde edilen kazanımların yanı sıra sömürgeleştirmelere, iç savaflara, dünya savaşlarına, katliamlara, soykırımlara kısaca hayalleri zorlayacak dramalara şahitlik etti. “Herkesin herkese karşı savaşı” (T. Hobbes); “Tarihin mezbahası” (F. Hegel) gibi adlar verilen bu süreç bugün postmodernizm, postsekülerizm, postkolonyalizm adları altında yarattığı hayal kırıklıklarıyla eleştiriye tabi tutulmaktadır. Bu süreçte dini sosyo-ekonomik geri kalmışlık ve aydınlanamamanın önündeki engel, dindarlığı da bizzat ekonomik geri kalmışlığın yarattığı bir sığınma mahzeni olarak görenler kadar (Holbach, Helvetius, Diderot), sosyo-ekonomik geri kalmışlıkla din arasında doğrudan bir ilişki kurmanın yanlışlığını savunanlar da (Alexis de Tocquevelli) oldu.

Bütün bu olup bitenler, bilgi ve güç biriktirme konusunda çok mahir olan insanlığın bilgelik/hikmet konusunda aynı mahareti gösteremediğinin kanıtıdır. “Bilimlerin ve sanatların gelişmesi ahlakın düzelmesine yardımcı olmuş mudur?” sorusuyla Dijon Akademisi’nin açtığı yarışmaya *Bilimler ve Sanatlar Üstüne Söylev* (1750) adlı eseriyle katılan ve birincilik kazanan Jean-Jacques Rousseau, bilim ve sanatın gelişmesinin insanı ahlaken daha iyiye götürmediğini, insan ruhunu bozduğunu savunmuştu. Neden? Rousseau’ya göre, “...bilim, edebiyat ve sanatlar insanları bağlayan zincirleri çiçeklerle örter; özgür yaşamak için doğmuş görünen insanların damarlarında taşıdıkları özgürlük duygusunu söndürür. Onlara kölelik hayatını sevdirebilir; onları uygar milletler dediğimiz topluluklar durumuna sokar”¹

Günümüzde bir başka yazar, “Ahlaki kodları çok iyi bir şekilde tespit ederek, bunlar hakkında psikolojik, felsefi ve teolojik argümantasyonlarda bulunarak ve insanlara anlatarak iyi ve anlamlı bir yaşam kuramazsınız” yargısını yinelemektedir.² İki yazarın şikâyetlerindeki ortak nokta, hepimizin ortak kanaati haline gelmiş durumda: Bunca bilimsel gelişme, ahlaki ve dini öğreti, insanlığı daha ahlaklı yapmadı.

Hem modern dönemdeki tartışmaları hem de bugünkü yönelimleri dikkate aldığımızda dini ön alan/açan, yönlendiren, inşa eden kavramlarıyla yeniden konumlandırmanın

¹ Detay için bkz. Jean-Jacques Rousseau, *Bilimler ve Sanatlar Üstüne Söylev*, (Çev. Sabahattin Eyüboğlu), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009.

² Detay için bkz. Susan Wolf, *Meaning in Life and Why It Matters*, Princeton Üni. Press, 2010.

imkânı var mıdır? sorusu kaçınılmaz olarak önümüze gelmektedir. Aşağıdaki sorular cevaplandığında, bu sorunun karşılığını bulabileceğiz:

1. İnsanların anlam, aşkınlık, kolektif dayanışma, mutluluk ve kişisel özerklik ve özgürlük özleminin bir ifadesi olarak dünya dinleri özelde de İslam, daha uzlaşmacı bir küresel toplum için teorik ve/veya pratik bir güç olabilir mi? Yoksa dine, modern toplumun mevcut dehşetini meşrulaştırmanın gerici, karşı-devrimci rolü mü yüklenmektedir?
2. Din, insana verdiği umut, hoşgörü ve çoğulculuk mesajıyla, hem kişisel özerkliğin hem de evrensel dayanışmanın hüküm sürdüğü daha uzlaşmacı, adil, insancıl, eşitlikçi ve barışçıl bir toplum vadini gerçekleştirebilecek kabiliyete sahip midir?
3. İnsan özerkliğinin ve onurunun her platformda seslendirildiği, toplumsal dayanışmanın yüceltildiği aydınlanmış toplumda insanlığın büyük bir kısmı neden, 'savaş', 'hastalık', 'açlık' gibi sürekli 'acil durum' veya 'olağanüstü hal' zamanlarının esareti altında yaşamaktadır? İnsanların büyük bir kısmının içinde yaşadığı bu trajediyi önümüze getiren sürece etkisi bağlamında din nerede durmaktadır?
4. Yaşanan bu tarihsel-toplumsal gerçeklikler karşısında din ne önerebilir? Yoksulların, ezilenlerin, sömürülenlerin, haklarından mahrum bırakılanların, sesi duyulmayanların, acı çekenlerin inşisine kaynaklık ettikleri vahiy, bugünün dünyasına hangi insani gerekçelere bağlı olarak yeniden inebilir/hitap edebilir?
5. Irka dayalı siyasetin aşırı sağ, ırkçılığı, yabancı düşmanlığını körüklediği ülkelerde din nasıl bir işlev görmektedir? Din, siyasetin yapıp-ettiğini meşrulaştıran ve halkı buna ikna eden kullanışlı bir araç olarak mı iş görmektedir yoksa temel hak ve özgürlükleri insan onurunun ayrılmaz parçası dokunulmaz haklar olarak görüp, ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını mahkûm eden çoğulcu bir dünya çağrısında mı bulunmaktadır.

Daha nice sorularla büyütülebilecek bu listenin sorular, Kelamcılarının araştırma listesine eklendiğinde eminim klasik olanın modern olanla buluşmasıyla bir füzyon meydana gelecektir.

Bu vesileyle *Kader*'in yeni sayısına nitelikli yazılarıyla katkıda bulunan bütün yazarlarımızı tebrik ediyorum. Zihinlerine sağlık. Yazıların kabulünden yayınlanmasına kadar süreci ciddiyetle ve özveriyle takip eden editörler ekibime de müteşekkirim.

Bir sonraki sayımızda sağlıklı görüşmek dileğiyle...

Prof. Dr. Şaban Ali DÜZGÜN

Editör